

**Алла Леонідівна
Волошина,**

співзасновник та керівник
Київської Академії Козацтва,
доктор філософії,
магістр психології,
м. Київ, Україна

**Леонід Геннадійович
Олійник,**

магістр психології,
співзасновник Київської
Академії Козацтва,
керівник проекту,
м. Київ, Україна

**Людмила Євгеніївна
Сичевська,**

магістр психології,
учений секретар Київської
Академії Козацтва,
м. Київ, Україна

УДК 37.01./09

«КЛУБ КОЗАЦЬКОГО ДОЗВІЛЛЯ» – ПРОСВІТНИЦЬКИЙ ЕТНОКУЛЬТУРНИЙ ПРОЕКТ КИЇВСЬКОЇ АКАДЕМІЇ КОЗАЦТВА

В публікації розглянуті питання, пов'язані з просвітницькою та етнокультурною діяльністю для дорослих, зокрема за тематикою козацтва. Авторами розповідається про просвітницький етнокультурний проект «Клуб Козацького дозвілля» Київської Академії Козацтва, співзасновниками та керівниками якого вони є. Авторами вважається, що такий проект може допомогти в розв'язанні багатьох проблем особистості, серед яких: самоідентифікація особистості в конкретній етнокультурі, живе спілкування за інтересами, підвищення загального рівня культури та ерудиції.

Ключові слова: *особистість, просвітницька діяльність, етнокультура, «Клуб Козацького дозвілля».*

The article examines issues of outreach and ethno-cultural activities for adults, in particular on topics Cossacks. The authors report on educational and ethno-cultural project “Cossack leisure Club” of Kiev Academy of Cossacks, whose Co-founders and leaders they are. The authors suppose that the project can solve a lot of problems of personality: self-identification of personality in some ethno-culture, live communication with the same interests, raising the general level of culture and erudition.

Key words: *personality, outreach activities, ethno-culture, “Cossack leisure Club”.*

Стрімкі зміни, що відбуваються у сучасному суспільстві, змушують особистість швидко орієнтуватися та пристосовуватися до безперервних змін практично в усіх сферах її життя. Більша частина населення прагне дотримання історичних коренів, споконвічних етнокультурних традицій та звичаїв у проведенні свят, відзначенні важливих подій та корисному урізноманітненню повсякденного життя. Тому провідні науковці та спеціалісти ГО «Київська Академія Козацтва» (далі – КиАК), а також небайдужі активісти відгукнулися на потреби українського суспільства щодо цікавого дозвілля в козацькому етнокультурному інтерактивному просторі в етнокультурно-просвітницькому напрямі.

На прохання небайдужих активістів, слухачів Козацького просвітницького центру, громадян, які

зверталися за допомогою, однодумців, друзів та гостей Академії, на засіданні Президіуму Ради співзасновників КиАК було прийнято рішення створити новий етнокультурно-просвітницький проект КиАК «Клуб козацького дозвілля». Власна назва проекту «Клуб Козацького дозвілля» та його контент захищено відповідно до законодавства України про інтелектуальну власність.

Для чого було створено «Клуб козацького дозвілля»? Необхідно зазначити, що в межах діяльності КиАК «Клуб козацького дозвілля» (далі – Клуб) було засновано 5 років тому, який був елітним клубом закритого типу. Клуб вже має сценарії та досвід святкування 26 широковідомих та маловідомих козацьких православних свят в українській етнокультурі.

Членами Клубу є особи, які мають особливі заслуги перед Академією, сповідують козацькі цінності високої духовності, справедливості, волелюбності, жертовності, братерства, праці та любові до рідної землі та сприяють розбудові КиАК. Обов'язковою умовою для членства у Клубі була наявність у кандидата значного інтересу до козацької спадщини, історії козацтва, прагнення вивчати, продовжувати та підтримувати козацькі звичаї та традиції у повсякденному житті та побуті, прагнення до духовного єднання, втілення найкращих здобутків козацтва в життя та побут сучасного українського суспільства. Члени Клубу разом відзначали традиційні козацькі свята, організовували заходи на козацьку тематику. Це висвітлено в Альманасі КиАК «Життя Академії».

Слухачі Козацького просвітницького центру, громадяни, які зверталися за допомогою, широке коло однодумців, друзів та гостей Академії, гортаючи багаторічний Альманах «Життя Академії» та розглядаючи численні яскраві фото та цікавий детальний опис етнокультурних свят і заходів на козацьку тематику в Клубі, масово почали звертатися до керівництва КиАК з проханням про розширення кола відвідувачів та учасників заходів Клубу, що підтверджує значний інтерес до спадщини козацтва.

Керівництво та провідні наукові спеціалісти КиАК розробили проект етнокультурних козацько-українських свят й ознайомили з ним зацікавлених цією тематикою. Також було проведено анкетування серед бажаючих стати членами або учасниками Клубу. Наукові спеціалісти КиАК розробили власну анкету й адаптували питання щодо козацької тематики.

Анкета «Ставлення до Клубу козацького дозвілля та до спільного святкування українсько-козацьких етнокультурних свят».

1. Вкажіть, будь ласка, свій вік.
2. Вкажіть, будь ласка, стать.
3. Вкажіть, будь ласка, мобільний телефон та e-mail.
4. Який рід ваших занять за основним місцем трудової діяльності? (відмітьте лише ОДНУ відповідь):
 - підприємець, власник бізнесу;
 - керівник вищої ланки менеджменту (топ-менеджмент);
 - керівник/службовець/інженерно-технічний працівник;
 - робітник;
 - держслужбовець/військовослужбовець;
 - пенсіонер;
 - безробітний/тимчасово не працюючий;
 - інше (вкажіть) _____
5. Оцініть, будь ласка, рід ваших занять:
 - інтелектуальна праця;
 - легка фізична праця;
 - середня фізична праця;
 - важка фізична праця.
6. Які з нижченаведених свят вам відомі?
 - Покрова (14 жовтня);
 - День Андрія Первозванного (13 грудня);

- Різдво Христове (7 січня);
 - Василя і Маланки (13 січня);
 - Благовіщення (7 квітня);
 - Пасха.
7. Які з нижченаведених свят ви святкуєте?
 - Покрова (14 жовтня);
 - День Андрія Первозванного (13 грудня);
 - Різдво Христове (7 січня);
 - Василя і Маланки (13 січня);
 - Благовіщення (7 квітня);
 - Пасха.
 8. Які зі свят ви не святкуєте, але з радістю святкували б у «Клубі Козацького дозвілля»?
 - Покрова (14 жовтня);
 - День Андрія Первозванного (13 грудня);
 - Різдво Христове (7 січня);
 - Василя і Маланки (13 січня);
 - Благовіщення (7 квітня);
 - Пасха.
 9. Який з нижченаведених способів проведення етнокультурних свят або ж просто вільного часу (дозвілля) подобається вам більше всього? (оберіть лише ОДНУ відповідь):
 - вечорниці з посиденьками, цікавими обговореннями та традиційним святковим частуванням;
 - вечорниці з іграми, піснями і традиційним святковим частуванням;
 - традиційні активні ігри, забави і конкурси на свіжому повітрі;
 - тематичні майстер-класи – виготовлення дідуха;
 - спільні походи до культурно-мистецьких закладів;
 - «занурення в атмосферу» – історичні реконструкції битви з одягом та предметами певного часу;
 - інше (вкажіть).
 10. Як вам більше всього хотілось би відзначати українсько-козацькі етнокультурні свята? Коротко опишіть.
 11. Про що хотіли б дізнатися більше на етнокультурно-просвітницьких заходах у межах проекту «Клуб Козацького дозвілля»? Вкажіть, будь ласка, сферу ваших інтересів та інтелектуальних потреб.
 12. Згідно з даними анкетування, можна зробити такі висновки (див. рисунок):
 - основна вікова група зацікавлених потенційних учасників Клубу – 25–45 років (70 %), 46–65 років (25 %) та 19–24 роки (5 %);

Рис. 1. Основна вікова група зацікавлених учасників

– стать учасників: чоловіки – 46 %, жінки – 54 %;

Діаграма 2. "Стать учасників"

54% - жінки,
46% - чоловіки.

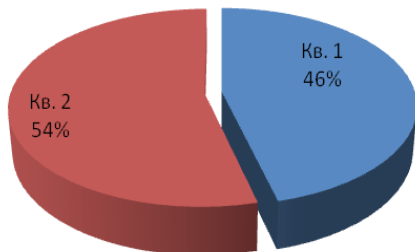

Рис. 2. Стать учасників

– рід занять: інтелектуальна праця (40 %), легка фізична праця (28 %), середня фізична праця (22 %), важка фізична праця (10 %);

Діаграма 3. "Рід занять"

40% - інтелектуальна праця,
28% - легка фізична праця,
22% - середня фізична праця,
10% - важка фізична праця.

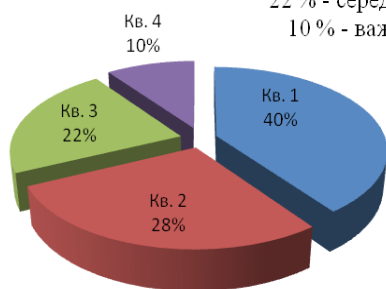

Рис. 3. Рід занять

– основні свята, які відомі учасникам: про свято Покрови знають 38 % опитаних; День Андрія Первозванного – 25 %; Різдво Христове – 100 %; Василя і Маланки – 20 %; Благовіщення – 40 %; Пасха – 100 %;

– опитані святкують такі свята: Покрова (8 %); День Андрія Первозванного – 10 %; Різдво Христове – 96 %; Василя і Маланки – 2 %; Благовіщення – 1 %; Пасха – 97 %;

– свята, які учасники не святкують, але з радістю би святкували їх у Клубі Козацького дозвілля: Покрова – 86 %; День Андрія Первозванного – 62 %; Різдво Христове (другий день) – 83 %; Василя і Маланки (багата кутя) – 74 %; Благовіщення – 77 %; Пасха (другий день) – 82 %;

– спосіб святкування етнокультурних свят, який подобається опитаним більше за все: більшість опитаних обрали перший і другий варіанти – 36 і 38 % відповідно; третій – 10 %, четвертий – 5 %, п'ятий – 6 %, шостий – 4 %, сьомий – 1 % (рис. 4);

Діаграма 4

"Спосіб святкування, який подобається найбільше"

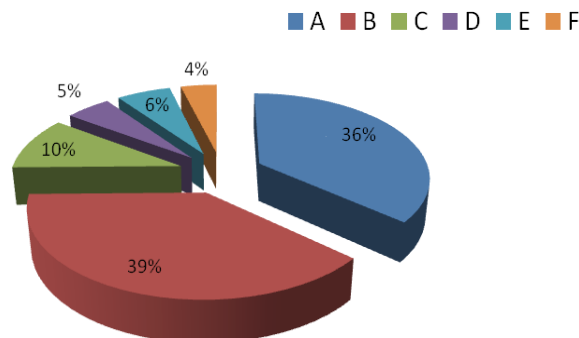

Рис. 4. Спосіб святкування, що подобається найбільше

Також було проведено ще соціально-демографічний зріз щодо переважного проведення етнокультурних свят опитаних учасників.

– результати показали, що опитувані вікової групи 25–45 років надали б перевагу варіантам другому, третьому і п'ятому варіантам – 28 %, 30 % та 33 % відповідно. Інші варіанти: перший – 4 %, четвертий – 2 %, шостий – 3 %;

– люди вікової групи 45–65 років обрали дещо інші варіанти: перший – 40 %, другий – 28 %, третій – 7 %, четвертий – 10 %, п'ятий – 9 %, шостий – 5 %, сьомий – 1 %;

– Вікова група молодих людей віком 19–24 роки обрали наступні варіанти: перший – 6 %, другий – 25 %, третій – 51 %, четвертий – 2 %, п'ятий – 7 %, шостий – 3 %, сьомий – 6 %.

Отже, можна зробити висновки щодо інтересів учасників. Їхня загальна інформованість щодо українсько-козацьких етнокультурних свят середня. Далеко не всі учасники святкують вищевказані свята, однак вони хотіли б долучитися до спільного святкування та участі і в інших заходах Клубу.

Чому проект має назву «Клуб Козацького дозвілля»? Для початку, давайте з'ясуємо, що таке клуб загалом і чому так було названо цей етнокультурний просвітницький проект. У Вікіпедії знаходимо такі визначення:

«Клуб – це місце зустрічі людей зі спільними інтересами (пізнавальними, розвивальними, розважальними тощо), що найчастіше об'єднано в спільноту, організацію чи асоціацію. Займає певне приміщення, що призначено для регулярних зустрічей та спілкування учасників»;

«Клуб – це утворення з декількох людей, об'єднаних спільними інтересами або метою. Існує значна різноманітність клубів, що відповідає хобі людей: спортивні клуби, клуби настільних ігор, клуби нумізматів, любителів літератури й театру, кіно й мистецтва, політичні клуби, клуби, де люди збираються, щоб разом провести час, пообідати, поспілкуватися тощо»;

«Назва клуб походить від англійського слова *club*, одне зі значень якого – збивати до купи. З часом в

Англії багато клубів перетворилися у закриті, куди допускали лише людей, схвалені іншими членами клубу. Членство в окремих клубах престижне».

У словнику С. І. Ожегова і Н. Ю. Шведової знаходимо два варіанти визначення: «Клуб – це організація, що об'єднує людей на основі спільності, схожості інтересів занять (клуб книголюбів, гумористів, шаховий клуб тощо); «Клуб – це культурно-просвітницький заклад, де збираються люди для відпочинку і дозвілля (заводський клуб)». У радянській та пострадянській реальності клубами називають будинки культури [2].

Ключовою спільною рисою для вищевказаних визначень є об'єднання людей на основі спільності, схожості інтересів, мети і занять для відпочинку та дозвілля. У жодному визначенні не вказано, що це об'єднання людей для тяжкої праці чи ще будь-чого іншого. В будь-якому разі члени клубу об'єднуються для цікавого проведення вільного часу. Розглянемо поняття «дозвілля».

У словнику Б. Грінченка подано таке визначення: «Дозвілля – це досуг, вільний час. Троянці покотом лежали і на дозвіллі добре спали (І. П. Котляревський «Енеїда»)» [1]. «Словник української мови: в 11 томах» за редакцією І. К. Білодіда дає таке визначення слова «дозвілля»: «1) вільний від праці час; час відпочинку; 2) широке, просторе місце; вільний простір; привілля. Вона щороку в степовім дозвіллі вся прибиралась у весняний цвіт (Тер., Ужинок, 1946, 23)» [3].

Визначення наступного слова «козацький». Тлумачний словник Б. Грінченка подає читачам таке визначення: «1) казацькій, приналежачій казаку. Не китайкою покрилися козацькі очі (Т. Шевченко); 2) казацькій, рыцарській, воинській. Ой засію я надії і думи високі у козацькій, у лицарській натурі широкій» [1].

Якщо об'єднати слова «козацький» та «дозвілля», то очевидним є загальна значущість цього словосполучення – проведення вільного часу за козацькими традиціями та звичаями. Якщо ми змінимо словосполучення, додавши слово «клуб», то зрозуміло, що узагальнюючим значенням цього словосполучення є проведення вільного часу за козацькими традиціями та звичаями в колі однодумців і любителів козацького способу життя. Тому організатори обрали таку назву для проекту КиАК – «Клуб Козацького дозвілля».

Клуб вирішує значну кількість завдань і проблем сучасної особистості:

- самоідентифікація особистості в конкретній (козацькій) етнокulturі;
- підвищення національної самосвідомості;
- національно-патріотичне виховання населення, що застосовується з історичних коренів – козацьких традицій;
- утвердження у свідомості традиційних козацьких світоглядних принципів (чесність, гідність, високої духовності, волелюбності, справедливості, братерства, праці та любові до рідної землі);
- підвищення рівня знань про козацтво загалом;
- підвищення власного культурного рівня;
- живе міжособистісне спілкування;

- спілкування за інтересами;
- поширення та впровадження етнокulturних звичаїв у сім'ї [9].

На думку психолога А. Маслоу, одним із базових рівнів потреб є потреба людей в приналежності до будь-чого [4]. В його загальновідомій «піраміді потреб» – потреба у приналежності є однією з основних і займає третє місце, що свідчить про високий ступінь необхідності особистості входити до певних спільнот чи груп. Найпершими та найголовнішими людськими потребами А. Маслоу вважав фізіологічні потреби (їжа, сон тощо) та потреби у безпеці. «Якщо людина не одна, вона – частина системи... вона морально живиться силою її єдності» [4].

У своїй психологічній праці А. Маслоу не був експериментатором, не використовував величезних опитувальників, тестів чи інтерв'ю. У нього був свій, не менш ефективний, метод щодо дослідження людських душ – він вивчав біографії видатних людей. У праці «Мотивація і особистість» він детально описав «піраміду потреб» особистості. Про потребу в приналежності людини до певної спільноти, групи чи компанії він зазначав: «Людина як ніколи гостро починає відчувати нестачу друзів, відсутність коханої людини, чоловіка/дружини чи дітей. Вона потребує дружніх стосунків, їй потрібна соціальна група, яка б могла це забезпечити, яка прийняла її, як свого... Людині важливо знати, що вона живе на Батьківщині, у себе вдома, поряд з близькими і зрозумілими їй людьми, що її оточують свої, що вона належить до певного клану, групи, колективу, класу... Неможливість задовольнити потребу в приналежності призводить до дезадаптації, а можливо, і до більш серйозної патології» [4].

Спільне проведення різних заходів на козацьку тематику, відзначення етнокulturних свят у колі однодумців «Клубу Козацького дозвілля» сприяє задоволенню особистістю вищезгаданої потреби – потреби в приналежності. Відсутність відносин не лише призводить до самотності, а й може стати причиною серйозних проблем із фізичним здоров'ям [5]. На жаль, сучасна людина часто залишається наодинці. До неї нікому немає діла: ні можновладцям, ні соціальним службам, ні науковцям. Серед опитаних є і такі особистості. З ними ми також працюємо і повертаємо їм історично-генетичну пам'ять, а далі виникає коло однодумців, дискусії, участь у святах [6].

Спільне святкування народних та козацьких свят, проведення заходів на козацьку тематику в Клубі має багато корисних переваг, серед яких етнокulturні, просвітницькі, психологічні, а також соціально-культурні фактори, що позитивно впливають на особистість учасників. Проведення вільного часу в козацькому етнокulturному інтерактивному просторі не лише розважає, а й сприяє етнокulturному та духовному збагаченню особистості, підвищенню загального рівня ерудиції, підвищенню загальної ерудиції, рівня самоідентифікації у конкретній етнокulturі. Недарма в різних країнах Європи та світу значним є інтерес людей до власної історії. Вона виражається

у різних етнофестивалях, історичних реконструкціях, етновечорах та етновечірках, етноклубах тощо. Це необхідно й українським нащадкам козацтва [7]. Культурно-масова просвітницька діяльність для популяризації особливостей традицій, побуту, спільного святкування релігійних свят у подібних клубах надзвичайно потрібна для гуртування людей навколо козацької ідеї.

У перспективі діяльності Клубу передбачено два напрями.

– посилити діяльність з розповсюдження козацьких етнокультурних традицій в «Клубі козацького дозвілля» КиАК;

– зробити в межах розглядуваного проекту експериментальний майданчик для вивчення та розповсюдження досвіду діяльності Клубу серед аналогічних організацій на теренах сучасної України.

Таким чином, незважаючи на досить низьку поінформованість населення щодо козацтва та його традицій, інтерес до цього питання є значно великим [7]. Це й не дивно, адже, як би там не було, а від історичної та генетичної пам'яті сховатися неможливо. Проект КиАК «Клуб Козацького дозвілля» може задовольнити етнокультурні потреби наших співвітчизників, прихильників козацтва, етнокультурно-просвітницькою діяльністю за козацькою тематикою.

Вивчення надбань українського козацтва в межах проекту «Клуб Козацького дозвілля» має особливу значущість у нашому сьогоденні, адже ми є свідками та учасниками творення нової єдиної незалежної України. Багата історична спадщина козацтва, впровадження її в душі та серця співвітчизників (особливо через безпосередньо етнокультурно-просвітницьку діяльність) може допомогти консолідувати громадянське суспільство в Україні та зробити його основним внутрішнім стрижнем.

Використані літературні джерела

1. Грінченко Б. Словарь української мови [текст] : в 4-х т. / Упор. з дод. влас. матеріалу Б. Грінченко. – Київ : Вид-во Академії наук Української РСР, 1958. – Т. 1. – С. 410; – Т. 2. – С. 265.

2. Толковый словарь [текст] / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова. – М. : Азъ, 1992. – 435 с.

3. Словник української мови [текст] : в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. – Київ : Наукова думка, 1970–1980. – Т. 2. – С. 347.

4. Маслоу А. Мотивація і особистість [текст] / пер. А. М. Татлибаєвої. – СПб. : Евразия, 1999.

5. Феномен нації: основи життєдіяльності [текст] / за ред. Б. В. Попова. – Київ : Знання, 1998. – 264 с.

6. Волошина А. Л. Тема козацтва як етнокультурної спільноти в просвітницькій діяльності «Козацької Світлиці» Київської Академії Козацтва [текст] / А. Л. Волошина, Н. Л. Романчук // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи : зб. наук. праць.

7. Волошина А. Л. «Козацька світлиця» як осередок науково-популярного знання про козацтво [текст] / А. Л. Волошина, Л. Є. Сичевська, Л. Г. Олійник // Освіта та розвиток обдарованої особистості : щоміс. наук.-метод. журнал. – 2016. – № 10 (53) вересень. – С. 18.

8. Волошина А. Л. Творча діяльність Козацького просвітницького центру [текст] / А. Л. Волошина, Л. Є. Сичевська // Освіта та розвиток обдарованої особистості : щоміс. наук.-метод. журнал. – 2016. – № 8 (51) серпень. – С. 28–30.

9. Волошина А. Л. Козацький просвітницький центр як сучасна модель соціальної допомоги [текст] / А. Л. Волошина, Н. Л. Романчук // Освіта та розвиток обдарованої особистості: щоміс. наук.-метод. журнал. – 2016. – № 9 (52) вересень. – С. 15–17.